

O N D E R
O N D E R
L T U U R
N E T E M
S C H A P

Tussenevaluatie

Meeneembare
studiefinanciering
in het mbo

Den Haag, mei 2007

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
2. Voorgeschiedenis meeneembare studiefinanciering mbo.....	5
3. Tussenevaluatie	7
3.1 Procedure	7
3.2 Feiten en cijfers	8
3.3 Landen en sectoren	9
4 Toekomst	11
4.1 De behoefte van de deelnemers	11
4.2 De aard en kwaliteit van de opleiding	11
4.3 De beschikbaarheid van de informatie over de opleidingen	12
5 Conclusies.....	13
5.1 Uitbreiding van de mogelijkheden	13
5.2 Financiële aspecten	14

1. Inleiding

Op 1 mei 2001 heeft de toenmalige minister van OCW, Loek Hermans, de notitie "Studeren zonder grenzen" aangeboden aan de Tweede Kamer¹. In deze notitie spreekt hij de ambitie uit studenten meer flexibiliteit te bieden om hun opleiding in te richten zoals zij dat willen, door meeneembare studiefinanciering zowel voor het ho als voor het mbo te laten gelden.

In de notitie wordt voorgesteld om voor de invoering van meeneembare studiefinanciering een groeimodel te gebruiken. In het mbo zou dat betekenen dat eerst van start wordt gegaan met een pilot die wordt beperkt tot de grenslanden Duitsland en Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk, in de sectoren Gezondheid en Welzijn, Metaal en Electro, en Economie en Administratie.

Tot dan toe was het überhaupt niet mogelijk voor deelnemers in het mbo om met Nederlandse studiefinanciering een hele opleiding in het buitenland te volgen.

Deelnemers die toch, zonder studiefinanciering, kinderbijslag of een tegemoetkoming in de schoolkosten, een opleiding in het buitenland volgen kunnen zelf of via hun ouders gebruik maken van fiscale faciliteiten.

De destijds uitgesproken ambitie van meer flexibiliteit geldt ook voor het mbo nog onverkort. Daarbij past wel de nuancering dat studenten in het mbo in het algemeen minder ver reizen dan studenten in het hoger onderwijs. In verband met toenemende grensoverschrijdende werkgelegenheid zijn binnen Europa vooral de grenslanden van belang. Daarnaast zijn er specifieke opleidingen ("unieke opleidingen") die soms alleen in het buitenland kunnen worden gevolgd.

Meeneembare studiefinanciering is niet de enige manier waarop het mbo internationaliseert. Veel ROC's stellen hun studenten in staat om internationale ervaringen op te doen binnen en soms ook naast hun opleidingsprogramma. Daarbij gaat het niet alleen om stages, maar ook om studiereizen en uitwisselingsprogramma's. Wanneer de opleidingsverantwoordelijkheid berust bij een Nederlandse instelling, waaraan de deelnemer staat ingeschreven, is het meenemen van zijn studiefinanciering naar het buitenland geen probleem. Er gelden dan geen beperkingen wat betreft landen of typen opleiding. De instelling is verantwoordelijk voor het inpassen en laten meewegen van de buitenlandervaring in de door haar verzorgde opleiding.

Als deelnemers aan een Nederlandse instelling staan ingeschreven en studiefinanciering krijgen, kunnen zij bijvoorbeeld hun stage of beroepspraktijkvorming in het buitenland doen. Daartoe kunnen zij een "Europass Mobiliteit" laten opstellen voor de erkenning van deze buitenlandervaring².

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 24 724, nr. 48

² De Europass Mobiliteit is de weergave van een georganiseerde periode die een kandidaat in een ander Europees land heeft doorgebracht met het doel er te leren of te werken. Dit kan een stage of beroepspraktijkvorming (bpv) in een bedrijf zijn, een academisch semester als onderdeel van een uitwisselingsprogramma of een stage in een non-profitorganisatie.

2. Voorgeschiedenis meeneembare studiefinanciering mbo

Internationale mobiliteit is de laatste jaren een steeds belangrijker doelstelling geworden in het mbo. Het animo om een opleiding in het buitenland te volgen groeit, al is er in het mbo duidelijk nog wel minder belangstelling voor een buitenlandse opleiding dan in het hoger onderwijs.

Nederland bevindt zich in Europa in de voorhoede als het gaat om meeneembare studiefinanciering voor mbo-opleidingen. Nog lang niet overal staat internationalisering in het mbo hoog op de agenda. Dat is een van de redenen dat voor de introductie ervan is gekozen voor een pilot. Op die manier kan informatie worden gekregen over hoe meeneembare studiefinanciering werkt in de praktijk, kan ervaring worden opgedaan met mobiliteit en is er tijd om standaarden voor kwaliteitsvergelijkingen te ontwikkelen. Een pilot biedt ook de betrokken instanties tijd om in kaart te brengen hoe de uitvoering het beste vorm kan krijgen.

Ook Europees-rechtelijke aspecten speelden destijds een rol bij de keuze voor een pilot. De afgebakende opzet voorkomt dat eventuele onbedoelde aanspraak omvangrijk kan zijn.

De uitvoering van de meeneembare studiefinanciering is in handen van de Informatie Beheer Groep, net zoals studiefinanciering voor deelnemers in Nederland. Daarnaast is Colo betrokken. Colo is de vereniging van kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven, die voor het Ministerie taken op het gebied van transparantie en internationale mobiliteit uitvoert voor het mbo, zoals de Nuffic dat doet voor het ho.

Een pilot-constructie vraagt om een beperkte opzet. Daarom is gekeken naar welke sectoren en welke landen zich het beste lenen voor een succesvolle proefperiode.

Belangrijke overwegingen hierbij waren de volgende:

- ⋮ De aansluiting tussen het Nederlandse algemeen vormende onderwijs en voorbereidende beroepsonderwijs en het buitenlandse beroepsonderwijs
- ⋮ De aansluiting tussen de behaalde competenties en diploma's op de Nederlandse arbeidsmarkt
- ⋮ Beheersing van de taal
- ⋮ De behoefte van de deelnemers

Bij het maken van een rangorde van landen bleek dat de aansluiting het beste was in Vlaanderen, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. De keuze voor deze landen werd versterkt door de taaleisen: voor de succesvolle afronding van een opleiding is een goede beheersing van de taal nodig.

De rangorde voor sectoren werd bepaald naar aanleiding van de behoefte van deelnemers. Een indicatie hiervoor kwam voort uit het aantal aanvragen voor internationale diplomawaardering. In 1999 en 2000 kwamen verzoeken voor een groot gedeelte uit de genoemde drie landen en een belangrijk deel had betrekking op de economisch-administratieve sector, de metaal- en elektrosector en de sector welzijn en gezondheidszorg (samen bijna 50%).

De invulling van de pilot kwam dus uit op drie sectoren in drie grenslanden. Daarmee werd geen negatief oordeel uitgesproken over (de kwaliteit van) andere sectoren of andere landen. De keuze is gevallen op de landen en sectoren die het beste vergelijkbaar bleken en omdat in deze sectoren veel mobiliteit was.

Om in aanmerking te komen voor studiefinanciering moeten de buitenlandse opleidingen voldoen aan bepaalde criteria:

- ⋮ De opleiding moet vergelijkbaar zijn met een Nederlandse MBO-opleiding op niveau 1 t/m 4. Hiervoor wordt gekeken naar de inhoud, eindtermen, instroomeisen en duur van de opleiding.
- ⋮ Het moet gaan om een voltijd opleiding.
- ⋮ De in het buitenland te volgen opleiding moet vergelijkbaar zijn met een Nederlandse beroepsopleidende leerweg (BOL): het praktijk aandeel mag niet meer zijn dan 60%.

Voor de deelnemers gelden prestatie-eisen die ook voor deelnemers aan Nederlandse opleidingen gelden. Ten tijde van de notitie "Studeren zonder grenzen" in 2001 was er nog geen sprake van de prestatiebeurs in het mbo. De controle op aanwezigheid was toen de enige vereiste voor het krijgen van studiefinanciering. De pilot is gelijk gestart met de invoering van de prestatiebeurs voor niveau 3 en 4 van het mbo. Voor deelnemers die een opleiding op vergelijkbaar niveau in het buitenland volgen geldt dat ze binnen tien jaar een diploma op het juiste niveau moeten hebben gehaald.

Op 5 juni 2001 heeft een Algemeen Overleg plaatsgevonden over de notitie Studeren zonder grenzen. Op verzoek van de Tweede Kamer zijn daarna bijzondere opleidingen die niet in Nederland, maar wel elders in de EER worden aangeboden, maar wel van belang zijn voor de Nederlandse samenleving, toegevoegd aan de pilot. Dit zijn bijvoorbeeld de opleidingen zadelmaker, vioolbouwer en restaurateur.

7 december 2004 heeft de Tweede Kamer gedebatteerd over de invoering van de prestatiebeurs in het mbo en over de pilot meeneembare studiefinanciering. Bij deze behandeling heeft het Kamerlid Joldersma een amendement (29 719, nr. 14) ingediend met als doel de meeneembaarheid van de studiefinanciering voor de beroepsopleidende leerweg naar het buitenland direct en permanent in te voeren. Meeneembare studiefinanciering werd dus meteen wettelijk geregeld en het tijdelijke karakter van een pilot is daarmee komen te vervallen. In de Regeling studiefinanciering 2000 is bepaald voor welke landen en sectoren het mogelijk is om studiefinanciering mee te nemen. De afspraak om tussentijds en na vier jaar (de voor de pilot bedoelde periode) te evalueren is blijven staan.

Uit het onderzoek door Colo is gebleken dat de mbo-opleidingen in het Verenigd Koninkrijk vooral een op de bbl lijkende constructie hebben. Daarom komen nagenoeg alle opleidingen in het Verenigd Koninkrijk niet in aanmerking voor meeneembare studiefinanciering.

Samenvattend, sinds 2005 is studiefinanciering meeneembaar voor voltijd bol opleidingen in de economisch-administratieve sector, de metaal- en elektrosector en de sector welzijn en gezondheidszorg in Vlaanderen en Duitsland, en voor unieke opleidingen in de hele EER.

3. Tussenevaluatie

In deze tussenevaluatie wordt globaal gekeken naar de ervaringen tot nu toe. Een meer diepgaande evaluatie staat gepland voor 2009. In de lopende Deelnemersmonitor wordt hiertoe aandacht besteed aan internationalisering in het beroepsonderwijs.

Tijdens de behandeling van de OCW-begroting 2007³ heeft toenmalig staatssecretaris Bruins aan de Tweede Kamer toegezegd haast te maken met de tussentijdse evaluatie van de pilot meeneembare studiefinanciering in de bol, omdat hij waarde hecht aan de internationalisering van het onderwijs.

In deze tussentijdse evaluatie komen verschillende onderwerpen aan de orde. In de eerste plaats de feiten en cijfers. Hoeveel deelnemers hebben er gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in het buitenland een opleiding te volgen? Welke opleidingen in welke landen? In de tweede plaats wordt de doelstelling van meeneembare studiefinanciering besproken. Waarom is meeneembare studiefinanciering ingevoerd en wordt het doel behaald? In de derde plaats wordt gekeken naar een eventuele uitbreiding van de meeneembare studiefinanciering. De oorspronkelijke opzet was bedoeld om binnen enkele sectoren en enkele landen ervaring op te doen. Een uitbreiding daarvan was voorzien voor 2009, maar nu al gaan stemmen op of de uitbreiding niet eerder kan plaatsvinden. Zo is er tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Meeneembare Studiefinanciering in het hoger onderwijs/invoering collegegeldkrediet⁴ gesproken over een eventuele uitbreiding naar Europa of de hele wereld.

In deze evaluatie is de meeneembare studiefinanciering vanuit verschillende perspectieven bekeken. Hiertoe zijn ook verschillende stakeholders om een reactie gevraagd.

3.1 Procedure

Deelnemers die een opleiding in het buitenland willen volgen kunnen een aanvraag doen bij de IB-Groep. Een lijst met opleidingen waarvoor deelnemers in ieder geval in aanmerking komen voor studiefinanciering staat op de website van de IB-Groep. Geeft deze lijst geen uitsluitel omdat de opleiding nooit eerder is geverifieerd, dan wordt Colo gevraagd een oordeel te geven over de opleiding. Een uitzondering wordt gemaakt als expliciet evident is dat de deelnemer niet in aanmerking komt voor studiefinanciering, omdat het deeltijd-, praktijk- of volwassenonderwijs betreft. De IB-Groep kan de aanvraag dan zelfstandig afwijzen.

De deelnemer die de aanvraag voor meeneembare studiefinanciering heeft gedaan wordt door de IB-Groep geïnformeerd over het positieve of negatieve advies van Colo. Alle opleidingen die door Colo getoetst en positief beoordeeld zijn, worden toegevoegd aan de lijst op de website van de IB-Groep.

Deelnemers die een opleiding vergelijkbaar met niveau 1 of 2 in het buitenland volgen, hebben recht op vier jaar gift en drie jaar lening. Zij moeten binnen drie maanden na aanvang van het studiejaar een kopie van het inschrijvingsbewijs opsturen. Daarnaast moeten zij binnen drie maanden na afronding van het studiejaar een kopie van de cijferlijst opsturen.

³ Behandeling van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2007 (30800-VIII), (751-752)

⁴ Wetsvoorstel tot wijziging van onder meer de Wet studiefinanciering 2000 in verband met uitbreiding van de mogelijkheid met studiefinanciering in het buitenland te studeren en invoering van het collegegeldkrediet (Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 30 933)

Deelnemers die een opleiding vergelijkbaar met niveau 3 of 4 in het buitenland volgen hebben recht op vier jaar prestatiebeurs en drie jaar lening. Als zij al eerder prestatiebeurs hebben ontvangen voor een beroepsopleiding op niveau 3 of 4 in Nederland wordt dat van het totaal afgetrokken. De prestatiebeurs wordt uitbetaald als een lening en omgezet in een gift wanneer de deelnemer binnen 10 jaar een diploma haalt (op het vereiste niveau). Deelnemers dienen zelf uiterlijk drie maanden na het verstrijken van de diplomatermijn een kopie van het diploma op te sturen naar de IB-Groep.

3.2 Feiten en cijfers

Kenmerken van deelnemers

In het studiejaar 2005-2006 volgden 77 deelnemers met Nederlandse studiefinanciering een opleiding in het buitenland. Dit jaar zijn dat er 130, waarvan ongeveer 70 nieuwe deelnemers.

Hieronder enige achtergrondinformatie over de deelnemers die in het studiejaar 2006-2007 met Nederlandse studiefinanciering in het buitenland een opleiding volgen.

<i>Totaal aantal 130</i>			
Uitwonend	26	Thuiswonend	104
Nederlandse nationaliteit	107	EU/EER Nationaliteit	23
In '04-'05 of eerder SF gehad	2	In 2005 of 2006 voor het eerst SF	128

Te zien is dat het overgrote deel van de deelnemers nog thuiswonend is. Zij hebben overwegend de Nederlandse nationaliteit en op een enkeling na niet eerder studiefinanciering genoten. Bijna alle deelnemers volgen een opleiding in Vlaanderen. Een enkeling volgt een opleiding in Duitsland of het Verenigd Koninkrijk.

Uit het feit dat de meeste deelnemers in Vlaanderen een opleiding volgen en thuiswonend zijn, kan worden afgeleid dat de (ouders van de) meeste deelnemers met meeneembare studiefinanciering woonachtig zijn in de grensregio's.

Aanvragen

In de periode juni 2005 tot december 2006 is Colo 199 keer geraadpleegd door de IB-Groep. Bij 69 raadplegingen is besloten dat de opleiding recht geeft op studiefinanciering, in 130 gevallen is besloten dat de opleiding daar niet voor in aanmerking kwam.

Veruit de meeste aanvragen zijn voor een opleiding in België. Binnen België zijn de meeste aanvragen voor steden in grensgebieden die op korte reisafstand liggen van Nederland (Antwerpen, Maaseik, Genk, Hasselt).

Verificaties van opleiding door Colo (landen)

Land	Aanvragen	Toegewezen	Afgewezen
België	188	65	123
Duitsland	6	3	3
Frankrijk	1		1
Verenigd Koninkrijk	3	1	2
Zwitserland	1		1
	199	69	130

De goedgekeurde aanvragen hebben voor het grootste gedeelte betrekking op een opleiding in de sector Gezondheid en Welzijn. Daarna volgen respectievelijk de sectoren Metaal en Elektro en de economisch-administratieve sector. Er zijn enkele goedgekeurde aanvragen gedaan voor unieke opleidingen.

Voor meer dan de helft van de afgewezen aanvragen (74 van de 130) was de reden dat de opleiding niet in de drie aangewezen sectoren valt en geen unieke opleiding is. Het is de belangrijkste grond voor afwijzing. De tweede reden voor afwijzing (26 keer) is dat het geen beroepsopleiding betreft.

De afgewezen aanvragen hebben betrekking op nagenoeg alle sectoren, de aantallen zijn iets groter voor de sectoren Horeca, Toerisme & Voeding en Hout & Meubel.

3.3 Landen en sectoren

Meeneembare studiefinanciering is mogelijk gemaakt om meer internationalisering in het mbo te creëren, naast de uitwisselingsprogramma's en stages die deelnemers nu al gelegenheid bieden internationale ervaring op te doen. De huidige vormgeving van meeneembare studiefinanciering heeft echter beperkingen.

Sectoren

Zoals eerder in deze evaluatie is geschetst is de doelstelling van de meeneembare studiefinanciering in de BOL bedoeld om meer flexibiliteit in mbo te krijgen. Deze flexibiliteit wordt niet optimaal benut zolang er een beperking geldt voor drie sectoren. Uit de eerder genoemde cijfers blijkt dat veel van de afwijzingen als reden hebben dat de opleiding niet in de "juiste" sector viel. Dat laat zien dat de behoefte aan meeneembare studiefinanciering naar andere sectoren aanwezig is.

Daarnaast stuit de beperking van het aantal sectoren op problemen. Het is soms niet duidelijk welke opleidingen tot de toegestane sectoren behoren. Van sommige verwante opleidingen geeft de ene wel en de andere geen recht op studiefinanciering.

Bovendien wordt op dit moment in de mbo-sector gewerkt aan de opbouw van competentiegerichte opleidingsprofielen. Een gevolg hiervan kan zijn dat een opleiding die eerst onder één van de drie sectoren mét meeneembare studiefinanciering viel, wordt ondergebracht bij een andere sector zónder. Dan zou het recht op studiefinanciering komen te vervallen. Een voorbeeld hiervan is de richting "Facilitair" die tot voor kort viel onder de Verzorgende en dienstverlenende beroepen. Nu valt het kwalificatiedossier onder zeggenschap van kenniscentrum Kenwerk voor horeca, toerisme/recreatie en bakkerij.

Landen

Veruit de meeste aanvragen betreffen opleidingen in Vlaanderen, een paar in Duitsland en enkele andere landen. Nu was het ook niet mogelijk om aanvragen te doen voor opleidingen in die andere landen, anders dan voor unieke opleidingen. Het blijkt echter dat binnen Vlaanderen en Duitsland voornamelijk de opleidingen in de directe grensregio's de meeste deelnemers trekken. Het grootste gedeelte van de deelnemers met meeneembare studiefinanciering heeft een thuiswonende beurs. Dat lijkt erop te duiden dat de behoefte van deelnemers zich vooral beperkt tot opleidingen in de buurt.

4. Toekomst

Betrokken partijen in het mbo-veld zoals JOB en de AOC-Raad geven aan achter een uitbreiding naar alle sectoren te staan. Ook een uitbreiding van de landen moet volgens hen tot de mogelijkheden behoren. In de Tweede Kamer is er eveneens aandacht besteed aan een eventuele uitbreiding. Daar komen verschillende aspecten bij kijken.

Verskillende aspecten spelen bij uitbreiding een rol:

1. de behoefte van de deelnemers
2. de aard en kwaliteit van de opleiding
3. de beschikbaarheid van informatie over de opleidingen

4.1 De behoefte van de deelnemers

Op dit moment loopt er een groot onderzoek onder deelnemers, de Studentenmonitor Middelbaar Beroepsonderwijs. In deze monitor is er naast onderwerpen als opleidingskeuze en studie-ervaringen ook aandacht voor internationalisering. Omdat de vragenlijst nog enkele weken geopend is kunnen geen eindresultaten worden gegeven.

Representatieve voorlopige resultaten uit de Deelnemersmonitor 2007 laten zien dat ongeveer 5% van de deelnemers de behoefte heeft om een hele opleiding in het buitenland te volgen. Een klein gedeelte van hen wil dat in een grensregio, de meerderheid in "een land in Europa" of buiten Europa. Iets meer dan 13% heeft plannen om een deel van de opleiding in het buitenland te volgen, ongeveer 40% wil dat *misschien*. Minder dan 10% heeft buitenlandervaring, met name door excursies en studiereizen en in enkele gevallen door stages. Het overgrote deel van de ondervraagden, meer dan 90%, heeft nog geen enkele buitenlandervaring opgedaan. De belangrijkste redenen hiervoor zijn dat het voor de opleiding niet relevant is, dat het niet in het opleidingsprogramma past en dat deelnemers over onvoldoende kennis over de mogelijkheden beschikken. Overigens is "andere reden" het antwoord dat het meeste wordt gegeven.

De doelstelling om in het mbo te stimuleren dat deelnemers ervaring op doen in het buitenland is uitermate actueel en er is veel winst te behalen. Op dit moment is de behoefte van deelnemers aan meeneembare studiefinanciering voor een hele opleiding in het buitenland nog klein.

4.2 De aard en kwaliteit van de opleiding

Een uitbreiding van landen en/of sectoren heeft alleen betekenis als daardoor het opleidingsaanbod met studiefinanciering wordt uitgebreid. Met andere woorden: als de opleidingen qua aard en kwaliteit vergelijkbaar zijn met bol-opleidingen. Zo zou het Verenigd Koninkrijk oorspronkelijk deel uitmaken van de pilot, maar voortschrijdend inzicht leerde dat het gros van de daar aangeboden opleidingen het karakter van een bbl opleiding heeft. Voor bbl-opleidingen wordt in Nederland geen studiefinanciering toegekend, en daarom wordt dat ook niet gedaan voor dergelijke opleidingen in het buitenland. Verder dienen opleidingen in het buitenland van dezelfde kwaliteit te zijn als Nederlandse opleidingen. Een toekomstige werkgever moet er tenslotte van op aan kunnen dat het diploma van zijn werknemer staat voor bepaalde kennis en kunde.

Overigens wordt gewerkt aan een European Qualifications Framework (EQF). Een werkgroep met (internationale) vertegenwoordigers vanuit zowel het bedrijfsleven als het onderwijs werkt aan het opzetten van het een European Qualification Framework (EQF). Het EQF maakt het in de toekomst mogelijk om opleidingen beter te vergelijken.

Het EQF wordt een hulpmiddel om allerlei soorten kwalificaties globaal op niveau met elkaar te vergelijken. Met het oog op de invoering van het EQF worden met middelen uit het nog lopende Leonardo da Vinci-programma enkele pilots mogelijk gemaakt, waarin lidstaten gezamenlijk testen hoe zij hun nationale kwalificaties of diplomaniveaus kunnen relateren aan het EQF. Nederland is betrokken bij één van de voorstellen die voor een dergelijke pilot zijn ingediend. Deze pilots lopen door, ook als de aanbeveling van de Europese Raad en het Europees Parlement over het EQF naar verwachting in de tweede helft van dit jaar is aanvaard door de lidstaten. De ervaringen uit de pilots kunnen bijdragen aan een goede uitvoeringspraktijk. Zij kunnen ook belangrijke informatie opleveren voor de evaluatie van het EQF, die voorzien is in 2012.

4.3 De beschikbaarheid van de informatie over de opleidingen

Om optimaal te kunnen achterhalen hoe het onderwijs in een ander land is opgebouwd, is een centraal contactpunt waar men met vragen direct terecht kan van groot belang. In het hoger onderwijs bestaat hiervoor al jarenlang een goed opererend netwerk voor academische en beroepserkenning bestaat (ENIC/Naric). In de mbo-sector (Vocational Education and Training) staat een dergelijk netwerk nog in de kinderschoenen. Hieruit blijkt dat internationalisering in het mbo nog sterk in ontwikkeling is.

In 2003 zijn er wel initiatieven ontplooid om een netwerk op te richten. Geconstateerd werd dat het beroepsonderwijs geen gelijke tred hield met de ontwikkelingen in het hoger onderwijs. De Europese Unie heeft iedere lidstaat verzocht een zogenaamd National Reference Point aan te wijzen, dat alle vragen over kwalificaties en diploma's op het terrein van Vocational Education and Training zou kunnen beantwoorden, alsmede vragen over het Certificaatssupplement (een bijlage bij het mbo-diploma, analoog aan het diplomasupplement voor het HO).

In Nederland fungeert Colo als National Reference Point. Een aantal andere landen heeft ook een NRP ingericht of aangewezen maar nog niet alle landen in Europa hebben een goed functionerend informatiepunt. Dat betekent dat informatie over opleidingen in dat land soms moeilijk te verkrijgen is en in veel gevallen ook alleen in de taal van het betreffende land. Zonder voldoende en bruikbare informatie over een opleiding kan Colo niet vaststellen of het niveau en de aard van de opleiding voldoen aan de eisen voor meeneembare studiefinanciering. De IB-Groep kan zonder een positief oordeel van Colo geen studiefinanciering toekennen.

5. Conclusies

5.1 Uitbreiding van de mogelijkheden

In het middelbaar beroepsonderwijs is internationalisering in ontwikkeling. Het internationale netwerk is nu nog niet zo sterk als in het hoger onderwijs. Er worden wel verschillende initiatieven ontplooid om het deelnemers makkelijker te maken om voor kortere of langere tijd buitenlandervaring op te doen.

Van Nederlandse zijde is één van die initiatieven meeneembare studiefinanciering. De intentie van de invoering van meeneembare studiefinanciering is altijd geweest om deelnemers een zo uitgebreid mogelijk keuzeaanbod te bieden. Daar moet dan wel behoefte aan zijn en het keuzeaanbod moet voldoen aan de eisen die ook aan het Nederlandse aanbod worden gesteld. Er moet voldoende informatie bekend zijn om een oordeel over de opleiding te kunnen vellen en dat oordeel moet bovendien positief uit kunnen vallen.

Voor 2009 is een uitgebreide evaluatie van de meeneembare studiefinanciering voorzien, waarin alle aspecten van meeneembare studiefinanciering in de bol aan de orde komen. In ieder geval zullen deelnemers die met studiefinanciering in het buitenland een opleiding volgen of hebben gevolgd worden bevraagd naar hun motivatie en ervaringen. Ook wordt de stand van zaken van de internationalisering in het mbo, zoals de ontwikkelingen van National Reference Points en het European Qualifications Framework, daarin meegenomen. Vooruitlopend op die evaluatie in 2009 is nu bekeken of een uitbreiding van het aantal "toegestane" opleidingen nu zinvol is.

Tot nu toe is de meeneembare studiefinanciering in de bol een goede aanvulling gebleken op het opleidingspakket waar toekomstige mbo'ers uit kunnen kiezen. Het animo hiervoor is nog beperkt en strekt zich met name uit tot de directe grensregio's in Vlaanderen. Voor Duitsland zijn maar enkele aanvragen binnengekomen.

Deelnemers geven desgevraagd wel aan meer internationale ervaring te willen opdoen, enerzijds binnen hun Nederlandse opleiding, anderzijds door een hele opleiding in het buitenland te volgen. Deze laatste groep is nog klein.

Niet alleen de wens van de deelnemers speelt een rol bij een eventuele uitbreiding. Zoals hierboven al staat heeft een uitbreiding alleen betekenis als duidelijk vastgesteld kan worden of Nederlandse deelnemers in aanmerking kunnen komen voor studiefinanciering voor de opleidingen die aangeboden worden. De opleidingsvormen in de verschillende landen van Europa lopen vaak nogal uiteen. Wereldwijd zijn de verschillen soms nog veel groter. Ook is er in veel gevallen weinig informatie over opleidingen beschikbaar of geen informatie in de (gangbare) moderne vreemde talen. Het is dan moeilijk vast te stellen of een opleiding in aanmerking kan komen voor studiefinanciering.

Voor een uitbreiding naar andere landen is een goed functionerend internationaal netwerk nodig, een netwerk dat zich nu nog aan het ontwikkelen is. In de evaluatie in 2009 wordt de nodige aandacht besteed aan de stand van zaken van die ontwikkeling.

In Vlaanderen (en in zeer beperkte mate in Duitsland) zijn in de afgelopen tijd goede ervaringen opgedaan. Een uitbreiding van de sectoren in deze landen ligt dus voor de hand. Colo heeft aangegeven dat een uitbreiding van de sectoren in deze landen mogelijk is. De opleidingen in de andere sectoren kunnen goed worden beoordeeld en de zijn naar aard en kwaliteit voldoende vergelijkbaar met Nederlandse opleidingen. Een uitbreiding van de mogelijkheid voor mbo'ers om studiefinanciering in het buitenland naar alle sectoren in Vlaanderen en Duitsland is goed mogelijk.

5.2 Financiële aspecten

Deelnemers de mogelijkheid bieden om met Nederlandse studiefinanciering in het buitenland een opleiding te volgen heeft financiële gevolgen. Voor de pilot waren de financiële gevolgen beperkt, zoals te lezen is in de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel invoering prestatiebeurs in de bol en pilot meeneembare studiefinanciering. Van de deelnemers die al eerder in het buitenland een mbo-opleiding volgden en zonder meeneembare studiefinanciering maakte een groot deel, naar schatting 90%, gebruik van fiscale aftrekposten voor de studerende en ouders. Bij de invoering van meeneembare studiefinanciering stonden tegenover de extra uitgaven voor de rijksbegroting van het Ministerie van OCW dus extra inkomsten voor het Ministerie van Financiën als gevolg van besparing op de fiscale aftrek.

De kosten voor een uitbreiding worden analoog aan de redenering van de kosten van meeneembare studiefinanciering in het ho berekend. De introductie van meeneembare studiefinanciering, of in dit geval, een uitbreiding, leidt alleen tot extra uitgaven voor zover die mensen anders op eigen kosten een opleiding hadden gevolgd: de kosten van SF zijn immers hoger dan de besparing op de fiscale compensatie.

De studiefinancieringsuitgaven voor deelnemers die anders in Nederland een opleiding met studiefinanciering hadden gevolgd zijn geen extra kosten en kunnen buiten beschouwing worden gelaten.

De extra kosten worden bepaald door Nederlandse deelnemers nu op eigen kosten in het buitenland (Vlaanderen en Duitsland) studeren. Hoeveel deelnemers dat zijn is niet bekend maar het aantal afgewezen aanvragen geeft een indicatie. 74 van de 130 door Colo afgewezen aanvragen vielen negatief uit omdat de opleiding niet in de juiste sector viel. Dit zijn dus opleidingen die in de meeste gevallen qua aard en niveau wel recht zouden geven op meeneembare studiefinanciering. Voor een deel zullen deelnemers toch, zonder studiefinanciering, deze opleiding zijn gaan volgen.

Daarnaast zijn er mogelijk deelnemers die zich door de beperking van de sectoren hebben laten weerhouden van het doen van een aanvraag, en nu ook zonder studiefinanciering in het buitenland een opleiding volgen. De verwachting is dat dit slechts een klein aantal deelnemers betreft, niet méér dan het aantal deelnemers dat wel een aanvraag heeft ingediend. De verwachting is dat het extra aantal deelnemers dat bij een uitbreiding van de sectoren een succesvolle aanvraag zal doen wordt tussen de 75 en de 150 geschat.

In de begroting is jaarlijks € 1 mln gereserveerd voor de extra kosten als gevolg van meeneembare studiefinanciering. Het budget is toereikend voor uitbreiding naar alle sectoren in Vlaanderen en Duitsland. De uitvoeringskosten zullen iets toenemen, vanwege het grotere aantal opleidingen dat door Colo geverifieerd dient te worden.

De voor meeneembare studiefinanciering in het mbo beschikbare middelen zijn voldoende om een uitbreiding naar alle sectoren in Duitsland en Vlaanderen te dekken.